

Ambassade van de Noordzee

De zee is van zichzelf

‘Om de grote problemen die ons te wachten staan echt aan te pakken, moeten de verschillende disciplines echt veel beter gaan samenwerken. Dwars door alle belangen, conventies en bestaande zuilen heen. Als je dat niet doet gaat het mis.’

Henk Ovink, Nederlandse Watergezant

- Vrij Nederland, 27 februari 2019

‘Als het u verbaasd dat ‘Bos’ mag spreken, dan moet het u ook verbazen dat een president spreekt alsof hij ‘Frankrijk’ vertegenwoordigt’

Bruno Latour, antropoloog

in Facing Gaia, 2017

‘De Indiase rivieren de Ganges en de Yamuna werden in 2018 een rechtspersoonlijkheid. De rivieren zijn ernstig vervuild en dreigen door klimaatverandering uiteindelijk op te drogen. Maar bij monde van hun vertegenwoordigers kunnen ze nu rechten gaan claimen en dus zelfs mensen voor de rechter slepen’

Laura Burgers, jurist

- Brainwash.nl, 2018

‘We moeten een andere verhouding tot de aarde vormgeven – dat gaat heel diep. In de kunst kun je spelen met fundamentele heroverwegingen en gedachte-experimenten opzetten.’

Ruben Jacobs, socioloog

- V2, 2018

1.

Korte samenvatting

Ambassade van de Noordzee

De zee en het leven in de zee is van zichzelf. Vanuit dit uitgangspunt is op 1 juni 2018 aan het Lange Voorhout in Den Haag de Ambassade van de Noordzee opgericht. In de Ambassade krijgen de dingen, planten, dieren en mensen in en rond de Noordzee een stem. We hebben een route tot 2030 uitgestippeld. Eerst gaan we leren luisteren naar de zee, vervolgens leren spreken met om ten slotte te kunnen onderhandelen namens de zee en het leven in de zee. De missie van de Ambassade is om de Noordzee in al haar diversiteit te emanciperen tot volwaardige politieke speler via collectieven van mensen en niet-mensen.

2.

Urgentie

Grote urgentie, trage verandering

Gletsjers krimpen sneller, zeespiegels stijgen en soorten verdwijnen in hoger tempo dan de plechtstatige tred waarmee de politiek en het bewustzijn voortschrijden. Dat zijn woorden van de Franse denker Bruno Latour, die met vele anderen pleit voor een politiek waarin het niet-menselijke, zoals de smeltende poolkappen, rivieren, bossen en het leven in de Noordzee veel nadrukkelijker aanwezig zijn in ons politieke denken en in ons leven.

Korte versus lange termijn

De natiestaat Nederland is een paar honderd jaar geleden uitgevonden, mede om conflicten over religie en grond te bezweren. Het Nederlandse poldermodel komt voort uit de wens om het opkomende water tegen te houden. Maar natiestaat en poldermodel zijn niet ingericht en niet in staat om internationale hyperproblemen als klimaatverandering, verzuring van de zeeën en de onevenwichtige machtsrelatie tussen mens en niet-mens op te lossen. Het belang van een gezonde zee, het belang van toekomstige generaties menselijk en niet-menselijk leven wordt binnen de

huidige politieke methodiek en het trage model van onderhandelende Europese natiestaten zeer indirect, onvolledig en niet-effectief vertegenwoordigd.

Wereldwijde zoektocht

Veel mensen erkennen bovengenoemde urgentie en zoeken naar manieren om rechtvaardiger en slimmer met zee, dier, rivier of bos om te gaan. Steden als Amsterdam en New York maar ook de Paus, Canada en velen anderen spreken inmiddels over een klimaatcrisis. Het tekort aan politieke slagkracht wordt wereldwijd erkend. Scholieren gaan de straat op, wetenschappers spreken zich uit en burgers en ondernemers zoeken oplossingen. Tegelijkertijd zijn de laatste jaren overal ter wereld ook politieke en juridische vernieuwingen in gang gezet. Nieuw-Zeeland riep de Whanganui rivier uit tot een rechtspersoon, met menselijke vertegenwoordigers. De Amerikaanse stad Toledo deed hetzelfde voor Lake Erie en de Indiase rivieren de Ganges en de Yamuna werden in 2018 een rechtspersoonlijkheid.

De Noordzee en het huidige politieke systeem

Veel instanties houden zich al bezig met het welzijn van de zee. Betekent dit dat de mens op een goede manier onderhandelt met de belangen van de zee en het leven in de zee? Nee, niet goed genoeg. Om dit antwoord te begrijpen, moeten we even uitzoomen en kijken naar het ecosysteem dat de Noordzee is. Mens en niet-mens zijn altijd al innig verbonden geweest in en rond de Noordzee. De zee reguleert ons milde klimaat, draagt onze schepen en brengt voedsel, brandstof en vruchtbaarheid naar Nederlandse bodem. Ze werkt als buffer voor onze broeikasgassen, wordt als sleutel gezien voor onze energieopgave en is heilzaam voor onze gemoedstoestand. De zee staat in voortdurende wisselwerking met de rijke en complexe rivierdelta die leven en mineralen, maar ook afval en chemicaliën vanuit de bergen en omringende landen naar de Noordzee brengen. De buurtzeeën en oceanen, zoals de Atlantische oceaan, brengen temperatuurverandering, allerlei stoffen, dieren, en vervuilende schepen die grote invloed hebben op de kwaliteiten van de Noordzee, en daarmee op al het menselijke en niet-menselijke leven.

Daarnaast: de Noordzee is verstrengeld in een web van menselijke belangen.

Nederland is slechts één van de acht landen die aanspraak maken op een deel van de Noordzee. Tot slot kan gekeken worden naar de Nederlandse partijen die

aanspraak maken het niet-menselijke leven en de zee te vertegenwoordigen, zoals Stichting de Noordzee, Vogelbescherming, Wereldnatuurfonds, Greenpeace of Milieudefensie. Zij doen uitermate zinnig werk. Tegelijkertijd beconcurreren zij elkaar als het gaat om financieel en maatschappelijk draagvlak, en kiezen soms voor tegengestelde oplossingen of politieke strategieën. Daarnaast is de wet en regelgeving sectoraal ingericht, waardoor niet zelden verschillende delen van de overheid elkaar in de weg zitten. De hierboven genoemde punten zorgen voor ineffectieve representatie van het niet-menselijke leven. Onderaan de streep krijgt het ene of het andere menselijke korte termijn belang toch steeds weer voorrang.

3.

Visie: nieuw democratisch gereedschap is nodig

Zelfreflectie

Er is geen eenvoudige oplossing en er is geen perfecte oplossing. Laten we vooral het bestaande democratisch gereedschap gebruiken om samen te werken aan een duurzame toekomst voor mens, zee, land en niet-mens. Maar dat is niet genoeg: laten we ook eerlijk en open zijn over de hyper-ingewikkelde en problematische realiteit waar de opwarming van de aarde ons voor stelt. En dat betekent: laten we eerlijk zijn over onszelf en met zelfreflectie, urgentie en verbeelding kijken of en hoe we onze democratische gereedschapskist fundamenteel kunnen herzien en uitbreiden. Wij stellen dat adequate representatie de beste bescherming van het menselijke en niet-menselijke is: de verschillende stemmen en belangen moeten gehoord en meegewogen worden in politiek en samenleving. Als je jezelf wilt beschermen, moet je je open stellen. Dat vraagt om zelfreflectie.

De toekomst van Nederland

Vanwege het bovenstaande dient de natiestaat Nederland politiek te leren bedrijven met andere nieuw in het leven te roepen soevereine territoria, zoals de atmosfeer, rivierdelta, zee of het bos. Dat levert werkelijke zelfreflectie op. En wat een verrijking ook, om die niet-menselijke werelden samen echt te gaan leren kennen als onderdeel van jezelf.

4.

Bouwen aan de Ambassade

De waarde van meer perspectieven

De Ambassade van de Noordzee werkt aan democratische vernieuwing door ook niet-mensen - als plankton, kabeljauwen en windmolens – een politieke stem te geven. Samen met kunstenaars, vissers, juristen, filosofen, biologen, surfers, beleidsmakers, windmolenbouwers, duikers en wetenschappers, onderzoekt de Ambassade hoe mensen en niet-mensen volwaardig kunnen samenleven in het Antropoceen. In 2019 en 2020 luistert de Ambassade naar zoveel mogelijk verschillende geluiden, spelers en perspectieven die de Noordzee bewegen.

Doelen

- Mensen inzicht geven in de grootschalige invloed van niet-mensen in en rond de Noordzee (zelf-reflectief)
- Het politieke spectrum verbreden, zodat ook niet-menselijke spelers een stem en politieke invloed krijgen (activistisch)
- Het huidige Noordzee-poldermodel innoveren door mensen en niet-mensen te associëren, partijen over institutionele grenzen te verbinden en alternatieve Noordzee-scenario's te verbeelden (diplomatiek en creatief)

Strategie:

verbeelden, verbinden en vertegenwoordigen

1. Verbeelden van alternatieve toekomstscenario's

De Ambassade gebruikt verbeelding als instrument om de diepte, diversiteit en bewegingen van de Noordzee te onderzoeken en te representeren. Door te varen, duiken, onderzoeken, zwemmen en aanschouwen worden de vele bewegingen, bewoners, structuren en smaken van de Noordzee aan wal gebracht. Kunstenaars, filosofen, wetenschappers en ontwerpers - denkers en doeners - worden uitgenodigd om nieuwe verhalen, perspectieven, gespreksmogelijkheden en handelingen met betrekking tot de Noordzee te genereren. De Ambassade gebruikt verbeelding als

een katalysator om relaties tot de Noordzee te herzien en alternatieve toekomstscenario's met de zee te ontwikkelen.

2. De Ambassade verbindt alle spelers

In een tijd van democratisch zwart-wit denken en politieke polarisatie, legt de Ambassade van de Noordzee de nadruk op de grijze diversiteit van het (zee)leven en de relaties die ons binden met de Noordzee. De Ambassade verenigt mensen aan niet- mensen in ontmoetingen en gemeenschappen, bouwt een netwerk op van Noordzee- tolken en slaat creatieve bruggen tussen verschillende Noordzee- instanties en -spelers.

3. Vertegenwoordiging van de zee en het leven in de zee

De Ambassade van de Noordzee geeft een politieke stem aan niet-menselijke Noordzee-spelers. Ze inventariseert en emancipeert belangen, wensen en rechten van verschillende Noordzee-spelers en probeert waar dat kan direct met hen te overleggen (waar dat niet kan worden passende Noordzee-tolken ingezet). Ze onderzoekt de relaties tussen Noordzee-spelers, mensen en niet-mensen, en vormt met hen nieuwe ecologische bewegingen. Deze bewegingen worden door de Ambassade breed vertegenwoordigd in de maatschappij: van festivals, scholen en bedrijven tot in rechtszalen. Doelen samengevat:

Route 2030: fasering in de tijd

Fase 1: Luisteren (2018 - 2021). Emancipatiefase: (wetenschappelijke) erkenning
Vertrekkend vanuit de onderzoeksvraag 'Wat doet de Noordzee?' zal de Ambassade zo goed mogelijk luisteren naar de zee en in gesprek gaan met verschillende specialisten. De Ambassade zal in de eerste plaats op zoek gaan naar de belangrijkste zeebewegingen (van delta- tot golfstroom). Daarna begint de omvangrijke taak van de compositie van nieuwe politieke Noordzee-collectieven van mensen en niet-mensen. Hierbij stelt Ambassade zich open voor de conflicten en relaties van Noordzee-spelers die allemaal, vanuit eigenbelang, hun burens en omgeving actief manipuleren en de zee daarmee, uiteindelijk, in beweging zetten.

Fase 2: Spreken (2021 - 2026). Emancipatiefase: Sociale acceptatie

Wanneer de collectieven zijn gevormd (nooit gefixeerd, maar altijd in beweging) kan de meerstemmige Noordzee zich laten zien, horen, voelen, ruiken en proeven in een nieuwe vorm van politiek activisme. In deze fase ligt de focus op de vertegenwoordiging van de Noordzee-collectieven. Het doel van deze fase is om de eigentijdse verbondenheid van mens en zee een stem te geven en de politieke potentie van nieuwe ecologische bewegingen zichtbaar te maken. Dit gaat uiteraard niet zonder conflict: verbondenheid tussen Noordzee-spelers is niet alleen een keuze, maar ook een verwikkeling die kan bestaan uit tegengestelde belangen. De Noordzee gaat daarover in gesprek met zowel een breed publiek als de nodige specialisten (denk aan politici en beleidsmakers). In deze fase organiseert de Ambassade meerdere Noordzee-interventies en zal de Noordzee op allerlei manieren van zich laten horen.

Fase 3: Onderhandelen (2026 – 2030). Emancipatiefase: Wettelijke gelijkheid

Nadat de gevormde Noordzee-bewegingen zich hebben uitgesproken (zijn gearticuleerd), begint de Ambassade met een serie onderhandelingen met andere instanties. Op riskante diplomatieke wijze behartigt zij de belangen van haar achterban en zet zij zich in voor een Noordzee-inclusieve democratie. Een belangrijk onderdeel van deze fase is het 'landen' van de gevormde Noordzee-collectieven in het huidige web van menselijke wetten, belangen en regelgeving. Dit zal de nodige vragen oproepen, fricties veroorzaken en kansen zichtbaar maken. De Ambassade van de Noordzee zal zich gaan associëren met andere instanties, haar relaties met andere - aan de Noordzee grenzende - natiestaten formaliseren en juridisch onderzoeken of het wenselijk is de Noordzee tot zelfstandig rechtspersoon te verklaren. Mocht dit zo zijn, dan wordt er in deze derde fase doorlopend gebouwd aan een Noordzee-zaak.

Team

De Ambassade van de Noordzee is een vrije ruimte. Voor de organisatie van die ruimte hebben we een aantal woorden en kwaliteiten als uitgangspunten benoemd: diversiteit van perspectieven, zorgvuldigheid, duidelijkheid, goede documentatie, meerjarige insteek en continuïteit. De groep die in 2019 werkt aan de Ambassade van de Noordzee bestaat uit een driekoppige directie, organisatieteam, een team van

vormgevers, wetenschappers en kunstenaar, twee werkgroepen met circa tien leden en een diverse groep van betrokkenen waaronder beleidsmakers. Deze mensen zijn aan verschillende organisaties verbonden, waaronder ARTIS, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Ombudsman Toekomstige Generaties, Theaterschool Amsterdam, verschillende universiteiten en/of hogescholen in Amsterdam, Eindhoven, Tilburg en Wageningen.

5. Slotwoord

Voortbouwen op democratische tradities en watercultuur

De missie van de Ambassade van de Noordzee betreft natuurlijk een reuzensprong in onze democratie, en daar gaan wij de komende jaren met urgentie en plezier aan werken. Het is vooral ook een open en kritisch onderzoek. Met energie, nieuwsgierigheid en verwondering gaan we ons verplaatsen in het leven van fytoplankton, de bruinvis, kabeljauw en zilvermeeuw. Met liefde voor zowel toekomstige generaties als het harde werk van onze grootvaders en grootmoeders gaan we op zoek naar een democratie waarin het niet-menselijke leven een positie heeft die haar toekomst verdedigt en die ons verlangen naar constructieve relaties bevredigt.

Ons land is rijk, klein en ligt grotendeels onder zeeniveau. In ons land is, met de waterschappen, een belangrijk fundament gelegd voor de hedendaagse democratie. Water heeft al enige stem. Als er één land goed is voorgesorteerd is om voorloper te zijn voor vernieuwing van ons democratische gereedschapskist, dan is dat Nederland.